

Sammanfattning - Styrning av svensk hälso- och sjukvård

Workshop 2 maj 2023

Talare:

Ulrika Winblad, professor vid Institutet för folkhälso- och vårdvetenskap, Uppsala universitet och medlem i Forum för Health Policys forskarnätverk

Daniel Zetterberg, utredare på Myndigheten för Vård- och omsorgsanalys

Carolina Samuelsson, läkare och sjukhuschef i Region Halland

Deltagare:

Representanter från Forum för Health Policys medlemmar och forskarnätverk, Socialstyrelsen, SKR, Capio, Stockholms Sjukhem, Plattform24, Praktikertjänst, Karolinska Universitetssjukhuset, Världsbanken, olika patientföreningar, Region Halland, Region Värmland och Region Stockholm, Vårdföretagarna m.fl.

Den 2 maj 2023 anordnade Forum för Health Policy en workshop med temat styrning.

Otydlig styrning på för många nivåer och kring vem som kan och bör utkrävas ansvar är ett problem idag. Som framgår av Tidöavtalet ska för- och nackdelarna med ett helt eller delvis förstatligande av vården utredas. Utredningsdirektiven förväntas publiceras under våren.

Forskare, experter, patientföreningar och ledande personer inom området samlades för att diskutera hur styrningen av svensk hälso- och sjukvård kan utvecklas på nationell, regional och kommunal nivå. Sverige står idag inför utmaningar som långa väntetider, problem med samordning och brist på personal. Hur löser vi dessa problem? Hur kan vi ställa om till en god och nära som är tillgänglig för alla patienter?

Workshopen inleddes av **Ulrika Winblad, professor vid Institutet för folkhälso- och vårdvetenskap, Uppsala universitet och medlem i Forum för Health Policys forskarnätverk.** Lagstiftningen har ökat och förändrats under de senaste åren, men det är en ”mjuk styrning”. Nya myndigheter har inrättats med tydliga ambitioner för att jobba kvalitetsfrämjande, men det betyder också att dessa myndigheter kan bli för kontrollerande och glömma bort det viktigaste. En del anser att myndigheterna fokuserar för mycket på rutiner och evidensbaserad information i stället för att fokusera på kvalitet, utfall och patienternas behov. De nya rutinerna skapar dessutom mer administration för vårdpersonalen vilket gör det svårt att ge tillräckligt med tid åt patienterna. Statlig styrning idag är fragmenterad och motstridig med många system som inte samspelar med varandra. Det kan bli för mycket styrning, överstyrning, vilket leder till frågan om hur staten bör styra och vilken roll den bör ha. En annan fråga är om regioner bör slås samman och om man bör fokusera mer på riksintressen.

Daniel Zetterberg, utredare på Myndigheten för Vård- och omsorgsanalys kommenterade resultatuppföljning av omställningen för en God och Nära Vård. Primärvårdsreformen har en särskild inriktning på tillgänglighet, delaktighet och kontinuitet för patienten, vilket innebär en god, nära och samordnad vård med effektiv användning av hälso- och sjukvårdens resurser. Trots att primärvårdsreformen har fört kommuner och regioner närmare varandra, kan Vård- och omsorgsanalys inte se några positiva resultat, baserat på deras studier. Detta kan bero på osäkerhet där personalen inte har fått tydliga riktlinjer för hur resurserna ska användas och vad som förväntas göras. Daniel menar att både kommuner och regioner har mycket arbete kvar för att klargöra detta. Till exempel så påbörjades ett arbete för en god och nära vård år 2018. Staten har satsat 29 miljarder kronor men arbetet fortfarande är fortfarande i planeringsfasen. Det har inte skett någon omfördelning av resurser från specialistvård till primärvård, och i drygt hälften av regionerna har resurserna för primärvård antingen stått stilla eller minskat. Antalet allmänläkare och distriktsjuksköterskor har också minskat, vilket gör det extremt svårt att följa de nationella riktlinjerna om 1100 invånare per fast läkarkontakt. Många projekt som påbörjats har klingat av och dött ut på grund av bristande uppföljning av data. Detta kan bero på att statliga och regionala utredningar inte är synkade.

Carolina Samuelsson, sjukhuschef i Region Halland, reflekterade över styrningen på olika nivåer baserad på sina egna erfarenheter. Hon höll med Ulrika Winblad om att det finns en otrolig sammanblandning av överstyrning som hindrar svensk sjukvård från att bli effektivare och bättre, "Om man inte blir bättre så slutar man till slut att vara bra". Carolina pratade om lagstiftningen som tolkas olika över regiongränser, vilket innebär en fara för patienter. En lag kan tolkas på ett visst sätt i Region Östergötland och på ett helt annat sätt i Region Halland, vilket innebär att en patient som hämtat ut ett visst läkemedel i Region Östergötland men flyttar till Region Halland helt plötsligt får svårt att hämta ut samma medicin. Den totala resursåtgången i Sverige gör att vissa regioner får slut på resurser. "Om Sverige kan handla starksprit och öl för en hel befolkning borde vi kunna handla plasthandskar, respiratoriska maskiner, etc. till alla sjukhus." Det finns även tekniska hinder när det gäller regiongränser, där viss befogenhet och ansvar måste tas på statlig nivå. Tyvärr skapas det nya lagar som inte harmoniserar med befintliga lagar, vilket snarare försämrar arbetet i stället för att förbättra det.

Efter inledningarna påbörjade grupparbeten där olika grupper diskuterade dessa utmaningar samt potentiella lösningar.

Några axplock:

- Kan vi på något sätt fördela ansvaret för kommunen och primärvård utan att fragmentera systemet ännu mer?
- De riktade stadsbidragen är inte bra.
- Vi måste ha en plan och vision innan vi påbörjar omstruktureringen, och även fokusera mer på utfall.
- Samtidigt borde vi titta på detaljnivå – vad är det som vi kan göra idag och vilka hinder finns det? Vi måste kunna mäta förbättrad hälsa och sjunkande läkemedelskostnader för att förbättra utfallen.
- Vi borde börja med att fokusera på lågt hängande frukter. Till exempel journalsystemet.

- Vi måste ta en djupare titt på vad som borde centraliseras och vad regionen bör ta ansvar för och sedan göra dessa riktlinjer tydliga för alla.
- I stället för att fokusera på rutiner och evidensbaserad information borde vi fokusera på patienternas egentliga behov.
- Vad kan vi lära oss av Finland och Danmark?
- I dagsläget är styrningen väldigt svår med underansvar och där ingen är överens. Det måste finnas ett bättre system som både vårdpersonal och patienter accepterar och förstår.
- Till exempel: Vi har för många sjukhus i Sverige om man jämför med antal allmänläkare och distriktssjuksköterskor. Ingen vågar ta ansvar för detta så ingen ändring sker. Men vad tycker medborgarna i regionen? Kan vi fråga dem hur de ser på detta – ska vi minska antalet sjukhus? Kan man slå samman vissa sjukhus som Danmark gjorde (trots att Danmark har annan geografi).
- Digitaliseringen är bra och kan lösa mycket. Vi borde fokusera på en infrastruktur som kan användas mellan alla regioner samt mellan både privat och offentlig vård.
- I stället för att fokusera på risker borde vi bygga möjligheter och ha riskerna i åtanke.
- Vi har ingen innovationsbrist, så varför använder vi oss inte av de nya innovationerna?
- Vi behöver en tydligare statlig styrning och fokusera på mätning och resultat.
- Genom att lära oss av goda exempel kan vi ge allmänläkare och distriktssjuksköterskor bättre villkor och minska personalomsättningen.
- Om vi ska sänka på sjukhusbesöken och underlätta för personalen och patienten måste vi fokusera på egenmonitorering och egenvård som kan effektivisera vården.
- Lyckas vi inte med målstyrning på alla nivåer måste detta få konsekvenser. Som till exempel när cancerpatienter inte får behandling i tid så måste detta uppmärksammas på en gång för att hitta en lösning.
- Alla regioner måste ta ansvar när det kommer till forskning och styrning. Vi behöver en stark styrning på alla nivåer.
- Regionerna måste kunna fokusera på utveckling och inte stå i vägen för nya innovationer.

Vad händer nu?

Forum för Health Policy anordnar även ett **seminarium den 29 juni kl 9:30-10:30 på Strand Hotel, Visby** på temat styrning.

Under hösten publiceras en policyrapport med rekommendationer till den kommande utredningen om statlig styrning, bland annat baserad på många förslag som framkom under Workshopen den 2 maj 2023.